

Yttrande

Datum 2017-11-27
Dnr 1.1.4-3289-2017

Ert datum 2017-08-31
Er beteckning 2017/32405

Avdelning Kulturmiljöavdelningen
Enhet Enheten för kulturmiljö-
integrering

Riksantikvarieämbetet

Storgatan 41
Box 5405
114 84 Stockholm
Tel 08-5191 8000

E-post riksant@raa.se

Hemsida www.raa.se

Org.nr 202100-1090

Plusgiro 599 94-4

Bankgiro 5052-3620

Nationell plan för transportsystemet 2018-2029

Näringsdepartementet har för synpunkter skickat det förslag till nationell plan för transportsystemet 2018-2029 som Trafikverket har tagit fram. Till planförslaget hör bland annat en rapport som beskriver miljökonsekvenserna av planens genomförande.

Riksantikvarieämbetets synpunkter kan sammanfattas i följande punkter:

- Trafikverket har i planeringen valt att aggregerat hantera naturmiljö, kulturmiljö och landskap inom fokusområde landskap. Detta fokusområde bör utgöra ett eget analysområde och leverans kvalitet i transportplaneringen.
- Av planförslaget framgår att infrastrukturen inte är väl landskapsanpassad och att trenderna på många områden är negativa. Detta problem behöver i framtiden ges större utrymme i åtgärdsplaneringen.
- I planen bör tydliggöras att Riktlinje landskap även ska tillämpas för åtgärderna som avser vidmakthållande av transportinfrastrukturen.
- För genomförandet av planen framstår implementeringen och tillämpningen av Riktlinje landskap som central. Trafikverket behöver klargöra hur riktlinjen fortsatt ska implementeras, tillämpas, följas upp och utvärderas.
- Positivt att insatsen Riktade åtgärder ökas. Trafikverket behöver utveckla arbetssätt för att säkerställa att åtgärder för exempelvis kulturmiljö samordnas och på andra sätt optimeras.
- Arbetet med att skapa överblick över bland annat transportinfrastrukturens kulturmiljövärden, deras förekomst, utbredning, känslighet och tålighet är av stor vikt för åtgärdsplaneringens genomförande och behöver fortsätta.
- De enskilda vägarna har stor betydelse för kulturmiljön och här finns det ett behov av att hitta styrmedel som stimulerar kulturmiljöhänsyn.
- Trafikverket behöver överväga hur den kulturmiljöstrategi som myndigheten nu har i uppdrag att ta fram kan stödja genomförandet av planen.

Transportplaneringen är komplex och det finns goda argument för att aggregera aspekter och begränsa antalet ingångsvärden. Detta har fått till följd att kulturmiljö

hanteras som en del av 'landskap', vilket som i sin tur är en del av leverans kvalitet 'miljö'. När det gäller målstyrningen av åtgärdsplaneringen ingår inte heller de nationella målen för kulturmiljöarbetet i de transportpolitiska målen, till skillnad från miljö kvalitetsmålen. Målen för kulturmiljöarbetet har dock implementerats av Trafikverket via styrdokumentet Riktlinje landskap från 2016.

Riksantikvarieämbetet anser att den aggregerade hanteringen av naturmiljö, kulturmiljö och landskap är ändamålsenlig och att de nationella målen för kulturmiljöarbetet ges förutsättningar att prägla transportinfrastrukturplaneringen. Det är dock viktigt att det som Trafikverket benämner fokusområde landskap ges fortsatt fokus i såväl genomförandet av den nationella planen som i den framtida åtgärdsplaneringen. Detta gäller särskilt eftersom Trafikverkets analyser visar att utvecklingen inom flera delar av fokusområdet är negativ. Riksantikvarieämbetet menar att miljöområdet är mångfacetterat och att 'landskap' bör betraktas som egen leverans kvalitet i transportsystemet, åtskilt från andra miljöaspekter.

Trafikverket har i sitt inriktningsunderlag från 2015 understrukit problemen med transportinfrastrukturens bristande landskapsanpassning. I infrastrukturpropositionen och direktiven för åtgärdsplaneringen har detta problemområde dock inte fått motsvarande uppmärksamhet.

Trafikverkets styrdokument Riktlinje landskap framstår av planförslaget och av konsekvensbedömningen som centralt för arbetet med att landskapsanpassa ny och befintlig infrastruktur. Riksantikvarieämbetet anser att det ska framgå av planen att riktlinjen ska tillämpas även för de åtgärder som avser vidmakthållande av infrastrukturen. Vidare behöver Trafikverket – i planen eller på annat sätt – klargöra hur riktlinjen fortsatt ska implementeras, tillämpas, följas upp och utvärderas.

Jämfört med nu gällande plan innehåller planförslaget en ökad insats av så kallade riktade åtgärder. Detta är mycket positivt. Samtidigt framstår det av underlaget som angeläget att Trafikverket utvecklar arbetssätt för att säkerställa att åtgärderna för exempelvis kulturmiljö genomförs där de gör störst nytta och att åtgärder samordnas för att ta tillvara synergieffekter. En faktor i sammanhanget är att Trafikverket behöver fortsätta arbetet med att skapa överblick över transportinfrastrukturens kulturmiljövärden, deras förekomst, utbredning, känslighet och tålighet.

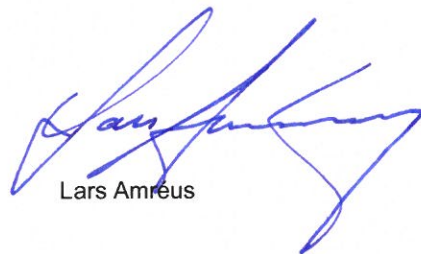
När det gäller kulturmiljövärden så är även de privata vägarna av stor vikt. Dessa vägar är ofta ett viktigt element i ett kulturlandskap och vägmiljön kan innefatta för kulturmiljön viktiga objekt som alléer och broar. Riksantikvarieämbetet ser det som

angeläget att Trafikverkets kulturmiljöarbete även riktar sig till åtminstone de 8 000 mil enskilda vägar som omfattas av statsbidragssystemet. Eventuellt kan det vara ändamålsenligt att skapa möjligheter att nyttja statsbidraget för att stimulera hänsyn till kulturmiljön.

Trafikverket är en de myndigheter som av regeringen har fått i uppdrag att ta fram en vägledande kulturmiljöstrategi. Riksantikvarieämbetet anser att Trafikverket bör redovisa hur strategin kan samspela med den nationella planen och möjliggöra integreringen av kulturmiljöfrågorna i genomförandet av planens olika delar.

Detta beslut har fattats av riksantikvarien Lars Amréus efter föredragning av antikvarien Anders Hedlund. I beredningen har också överantikvarien Knut Weibull, t f avdelningschefen Emelie Nilsson och t f enhetschefen Mikael Jakobsson deltagit.

Lars Amréus

Anders Hedlund

Kopia: Kulturdepartementet

